

MEMÒRIA CIENTÍFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER TRAFALGAR, NÚM. 53-55

BARCELONA, EL BARCELONÈS

DEL 29 DE MARÇ AL 13 D'ABRIL DE 2006

CODI M.H.C.B.: 038/06

AUTOR/S

Núria Cabañas i Anguita

LLOC I DATA

Mataró, 13 d'abril de 2006

DADES GENERALS

LLOC DE LA INTERVENCIÓ	Trafalgar 53-55
POBLACIÓ, COMARCA	Barcelona, el Barcelonès
CODI DEL M.H.C.B.	038/06
PROMOCIÓ	Societat General d'Aigües de Barcelona, S.A.
EXECUCIÓ INTERVENCIÓ	Actium Patrimoni Cultural, S.L.
DIRECCIÓ TÈCNICA	Núria Cabañas i Anguita
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva
ACTIVITAT AUTORITZADA	Control de moviment de terres i excavació arqueològica
DATES D'EXECUCIÓ	29 de març – 13 d'abril de 2006
COORDENADES U.T.M	X=431144 / Y=4582478 / Z=10,9

PARAULES CLAU

Rasa de servei

RESUM

La intervenció arqueològica realitzada al carrer Trafalgar entre els números 53 i 55 de Barcelona, s'ha portat a terme degut a la realització d'una rasa per a la col·locació d'una canalització d'aigua d'aproximadament 39 m. de llargada, s'han obtingut resultats negatius pel que fa a la presència d'estructures i/o nivells arqueològics.

CONTINGUTS

1.	INTRODUCCIÓ	5
2.	SITUACIÓ I DESCRIPCIÓ DE L'EMPLAÇAMENT.....	5
3.	MARC GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC	5
4.	ANTECEDENTS HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS.....	6
4.1.	CONTEXT HISTÒRIC	6
4.2.	ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS.....	7
5.	MOTIVACIÓ.....	7
6.	METODOLOGIA	8
7.	DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS	8
8.	CONCLUSIONS.....	9
9.	BIBLIOGRAFIA.....	10

ANNEX 1: DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 2: FITXES DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

ANNEX 3: PLANIMETRIA

1. INTRODUCCIÓ

La present memòria recull els resultats obtinguts durant la intervenció arqueològica realitzada al carrer Trafalgar entre els números 53 i 55 de la ciutat de Barcelona.

La intervenció ha estat motivada per l'empresa ACSA SA. encarregada d'obrir una rasa de canalització d'aigua de 39 metres de llargada aproximadament. L'indret d'actuació s'inclou en una zona d'un alt interès arqueològic i valor històric, per la qual cosa, s'ha cregut necessari la realització d'una intervenció arqueològica de caràcter preventiu per la possible localització i documentació de restes patrimonials que puguin veure's afectades en la realització de l'obra, d'acord la Llei 9/93 del Patrimoni Cultural Català i el Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

L'actuació coordinada pel Museu d'Història de la ciutat de Barcelona i amb el permís corresponent de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya s'ha portat a terme entre els dies 29 de març i 13 d'abril del 2006. Les tasques arqueològiques han estat a càrrec de l'empresa ACTIUM PATRIMONI CULTURAL, SL., sota la direcció tècnica de Núria Cabañas i Anguita.

2. SITUACIÓ I DESCRIPCIÓ DE L'EMPLAÇAMENT

La intervenció es situa al carrer Trafalgar entre els números 53 i 55, localitzat dins el districte de Ciutat Vella, dins l'actual barri de Sant Pere de la ciutat de Barcelona.

- Coordenades UTM del solar: X=431144 / Y=4582478 / Z=10,9

3. MARC GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La intervenció es situa dins del que coneixem com el Pla de Barcelona, obert el mar i limitat al N-O per la Serralada de Collserola i al sud per la falla que segueix, ran de mar, des del Garraf i el turó de Montjuïc fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-balear, dibuixà el que havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular.

Durant el Miocè i el Pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels qual actualment són testimoni els petits turons existents.

La falla, també visible en el Pla produeix un salt d'uns vint metres configurant la pendent de diversos carrers entre ciutat vella i l'eixample. D'aquí fins a mar, la morfologia es constituïda per un mantell al·luvial format per les aportacions de rieres i torrents.

4. ANTECEDENTS HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS

4.1. CONTEXT HISTÒRIC

L'indret on s'ha dut a terme la rasa s'inclou en una zona d'interès arqueològic i històric ja que es troba dins una zona pertanyent a l'ager de la ciutat romana i dins el barri medieval de Sant Pere de les Puelles, rep el nom de l'antic convent benedictí femení de Sant Pere de les Puelles, fundat l'any 945.

La zona que ens ocupa se situa a l'est de la Colònia Iulia Augusta Paterna Faventia Barcino fundada entorn l'any 15 aC per August. Ciutat emmurallada des dels seus inicis i refortificada al segle IV dC i, que durant molts segles, va marcar el perímetre de la ciutat alt-medieval de Barcelona.

La ciutat de Barcelona, a partir del segle XII i durant el segle XIII, va experimentar un fort creixement demogràfic provocant d'aquesta manera, l'establiment de nous barris fora muralla entorn als camins que accedien a la ciutat i, que es coneixen amb el nom de vilanoves com la Bòria, Sant Pere de les Puelles i la Vilanova de la Mar. Motiu pel qual, en temps de Jaume I, sorgí la necessitat d'englobar-los dins un segon recinte emmurallat.

Durant tota l'Edat Mitjana, però sobretot entre els segles XVI i XVII s'anà configurant com una zona comercial i artesanal, amb l'establiment de nombrosos paraires entorn l'església de Sant Pere de les Puelles, convertint-se d'aquesta manera, amb el nucli central de la fabricació de teixits a Barcelona.

Amb la derrota de Barcelona i la fi de la Guerra de Successió al 1714, l'economia va experimentar una davallada important, i per tant, també el barri de Sant Pere. No obstant, a mitjans del segle XVIII es produeix un creixement econòmic degut a l'augment de la manufactura de les indianes. Aquest creixement fou decisiu alhora de substituir les antigues edificacions medievals per edificacions més modernes, moltes de les quals perduren avui dia.

En aquest mateix moment, s'inicien les obres de construcció de la Ciutadella que afectaren a la destrucció del traçat de la muralla medieval. D'aquesta, únicament quedà dreta la torre de Sant Joan, situada davant del monestir de Sta. Clara.

Per últim, la construcció de la Via Laietana que comunicava l'Eixample amb el port a través del centre històric de la ciutat va significar la intervenció més perillosa per a la destrucció de la Barcelona vella i per tant del barri que ens ocupa.

4.2. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

La zona que ens ocupa, ha estat objecte de poques intervencions arqueològiques fins al moment. La majoria de les quals, han consistit en el control de rases per a la col·locació de canalitzacions d'aigua o de cables elèctrics.

El mes de març del 2000 es realitzà la primera intervenció en un solar comprès entre el carrer Sant Pere Mitjà número 2 i el carrer Verdaguer i Callís número 2b. En aquests sondejós s'hi documentà la presència d'un possible abocador de deixalles domèstiques d'entre els segles XIV i XVI.

La segona intervenció realitzada fou l'any 2001 en el carrer Sant Pere Mitjà entre els números 54 i 56 on s'hi documentaren algunes estructures modernes i algun estrat cendrós, que podria estar en relació amb la manufactura del barri.

La tercera intervenció es realitzà al mateix carrer Sant Pere Mitjà número 61, els resultats de la qual foren negatius.

La quarta es realitzà al carrer Sant Pere Més Alt entre els números 8-10 i 11-13 i que va comprendre també el carrer Verdaguer i Callís. En aquesta intervenció únicament s'hi documentaren fragments de ceràmica moderna que aportaren molt poca informació.

El maig del 2004 es portà a terme un control arqueològic a la Plaça Sant Pere, 7-14 i al carrer Sant Pere Més Alt, 74-78, on s'hi documentar únicament la fonamentació d'un tram de mur d'uns 165 cm. de longitud.

El març del 2006 es va realitzar un control al carrer Méndez Núñez, núm. 2-16 i Trafalgar, núm. 56-60 on s'hi localitzaren un seguit d'estructures modernes que podrien estar relacionades amb les antigues instal·lacions del convent de Sant Pere de les Puelles.

5. MOTIVACIÓ

La present intervenció ha estat motivada per l'obertura d'una rasa d'aproximadament 39m. d'allargada i la posterior col·locació d'una canalització d'aigua a càrrec de l'empresa ACSA.

Donat l'alt interès històric i arqueològic de l'indret, ja que és una zona pertanyent a l'*ager* de la ciutat romana i es situa al traçat del sistema defensiu de la ciutat d'època medieval i moderna, i d'acord amb la normativa vigent, s'ha considerat oportú la realització d'un control arqueològic prèviament a les obres.

6. METODOLOGIA

Durant la realització de la intervenció arqueològica s'ha seguit en tot moment la metodologia més adient i d'acord amb el Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat.

L'obertura del subsòl s'ha portat a terme de forma mecànica i, en cas de la localització de restes arqueològiques, s'hauria procedit a l'obertura de la mateixa de forma manual.

El sistema de registre arqueològic utilitzat és el proposat per Harris-Carandini, a partir del qual, totes les dades són recollides en un model de fitxes d'unitats estratigràfiques (UE) on s'hi indica la descripció de cada unitat estratigràfica.

També s'ha realitzat la corresponent documentació fotogràfica en format digital i la documentació gràfica que inclou la planimetria de situació, així com plantes i seccions adequades per facilitar la interpretació estratigràfica.

D'acord amb la normativa de Barcelona, la intervenció s'ha identificat amb un codi del Registre d'Intervencions Arqueològiques del Servei d'Arqueologia (MHCB), el qual consta a tota la documentació i als materials extrets, en aquest cas, la intervenció s'identifica amb el codi 038/06.

7. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS

La intervenció realitzada al carrer Trafalgar, núm. 53-55 ha consistit en el control d'una rasa per a la col·locació d'una canalització d'aigua i de quatre cales, de les quals tres foren excavades per comprovar els antics serveis i una per a realitzar una connexió amb la canalització principal. Val a dir, que en totes, els resultats obtinguts han estat negatius tant pel que fa a restes com a estrats arqueològics. A continuació, procedirem a descriure les cales i la rasa mencionades anteriorment:

CALA 1

Situada davant la façana número 51-53A. Es tracta d'un sondeig de 1,62m. x 0,60m. i d'entre 0,70m. i 0,60m. de profunditat. En aquesta, s'hi va localitzar una antiga canalització d'aigua actualment en funcionament (UE 04).

CALA 2

Situada davant la façana número 57. Sondeig de 1,20m. x 0,60m. i de 0,97m. de profunditat en la seva cota màxima. S'hi localitzar un tub de canalització d'aigua, actualment en ús (UE 05).

CALA 3

Situada davant la façana número 55. Sondeig de 1m. x 0,60m. i de 0,60m de profunditat. En aquest cas, fou per fer una connexió des del tub principal a un tub annex davant la finca número 55.

CALA 4

Situada davant la façana número 59 de 2,60m. x 3,60m. d'entre 1m. i 0,90m. de profunditat. S'hi localitzà un tub de canalització d'aigua (UE 06) que desembocava a una claveguera al costat esquerra del mateix sondeig.

RASA 1

Se situa entre els números 53B i 59 del carrer Trafalgar. Es tracta de la rasa pròpiament dita per a la col·locació de la nova canalització d'aigua. Mesura 39,20m. x 0,80m. i de 0,70m. de profunditat.

La seqüència estratigràfica documentada durant tota la intervenció ha estat la mateixa. El primer estrat documentat correspon als panots (UE 01) que configuren l'actual vorera. Sota els quals, apareix un nivell de preparació de formigó (UE 02) que cobreix un estrat de sauló utilitzat com a rebliment i que alhora cobreix els serveis localitzats.

8. CONCLUSIONS

Les dades extretes durant el procés d'intervenció arqueològica han donat uns resultats negatius pel que fa a la presència d'elements arqueològics malgrat la importància històrica de la zona.

En qualsevol cas, és important tenir en compte la poca profunditat assolida en tot el procés (70 cm.) degut a les necessitats de l'obra, les quals, en cap moment, no fou necessari baixar a cotes més profundes per a la col·locació de la canalització d'aigua.

D'altre banda, la presència d'una antiga canalització dificulta poder documentar possibles restes i nivells arqueològiques pel fet que, únicament s'ha extret un nivell de sauló aportat anteriorment.

Núria Cabañas i Anguita

Mataró, 13 d'abril de 2006

9. BIBLIOGRAFIA

AMICE I CARCÍ, Gemma. (2004). Control arqueològic a la Plaça Sant Pere 7-14/ Carrer Sant Pere Més Alt74-78. Barcelona. (inèdit). Actium Patrimoni Cultural, SL.

PÀMIES I GUAL, Dídac. (2006). Control arqueològic al carrer Trafalgar, 60/ carrer Méndez Núñez, 14. Barcelona (Inèdit). Actium Patrimoni Cultural, SL.

SOBREQUÉS I CALLICÓ, Jaume. Barcelona i la seva història. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

VV.AA. (1991) Gran geografia comarcal de Catalunya. Introducció, Barcelonès, Baix Llobregat. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

ANNEX 1: DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FOTO1: Cala 1 finalitzada. Canalització UE 04

FOTO2: Rasa 1

FOTO 3: Cala 2 finalitzada

FOTO4: Cala 4

ANNEX 2: FITXES DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

JACIMENT	TRAFALGAR, 53-55	UE	01
MUNICIPI	BARCELONA	TIPUS	POSITIU
NÚM. INTERVENCIÓ	038/06	ÀMBIT/SECTOR	CALA 1, 2, 3,4, RASA 1
CAMPANYA	2006	FET/ESTRUCTURA	
DEFINICÓ	PAVIMENT		
DESCRIPCIÓ	VORERA DE PANOTS DE 20 x 20 cm.		
COMPOSICIÓ			
GEO LòGICA:			
ORGÀNICA:			
ARTIFICIAL:	CIMENT		
TEXTURA/CONSISTÈNCIA	DUR	COLOR:	GRIS
TIPUS D'ESTRUCTURA			
MATERIALS			
COTA SUP.	10,9 m.	COTA INF.	10,86
RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES			
COBREIX	UE 02	COBERT PER	
FARCEIX		FARCIT PER	
TALLA		TALLAT PER	
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA	
IGUAL A		COMPARABLE	
INTERPRETACIÓ	VORERA ACTUAL		
CRONOLOGIA	SEGLE XX		
OBSERVACIONS			

JACIMENT	TRAFALGAR, 53-55	UE	02
MUNICIPI	BARCELONA	TIPUS	POSITIU
NÚM. INTERVENCIÓ	038/06	ÀMBIT/SECTOR	CALA 1,2,3,4, RASA 1
CAMPANYA	2006	FET/ESTRUCTURA	
DEFINICÓ	ESTRAT		
DESCRIPCIÓ	NIVELL DE PREPARACIÓ DE PAVIMENT		
COMPOSICIÓ			
GEOLÒGICA:			
ORGÀNICA:			
ARTIFICIAL:	FORMIGÓ AMB RESTES DE GRAVES DE TAMANY MITJÀ		
TEXTURA/CONSISTÈNCIA	DUR	COLOR:	GRIS CLAR
TIPUS D'ESTRUCTURA			
MATERIALS			
COTA SUP.	10,86	COTA INF.	10,72
RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES			
COBREIX	03	COBERT PER	01
FARCEIX		FARCIT PER	
TALLA		TALLAT PER	
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA	
IGUAL A		COMPARABLE	
INTERPRETACIÓ	PREPARACIÓ PER COL·LOCAR LA VORERA ACTUAL		
CRONOLOGIA	SEGLE XX		
OBSERVACIONS			

JACIMENT	TRAFALGAR, 53-55	UE	03
MUNICIPI	BARCELONA	TIPUS	POSITIU
NÚM. INTERVENCIÓ	038/06	ÀMBIT/SECTOR	CALA1,2,3,4, RASA 1
CAMPANYA	2006	FET/ESTRUCTURA	
DEFINICÓ	ESTRAT		
DESCRIPCIÓ	SAULÓ		
COMPOSICIÓ			
GEO LòGICA:	SORRA		
ORGÀNICA:			
ARTIFICIAL:			
TEXTURA/CONSISTÈNCIA	MITJANA	COLOR:	MARRÓ - ATARONJAT
TIPUS D'ESTRUCTURA			
MATERIALS			
COTA SUP.	10,72	COTA INF.	10,2
RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES			
COBREIX	04/ 05	COBERT PER	02
FARCEIX		FARCIT PER	
TALLA		TALLAT PER	
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA	
IGUAL A		COMPARABLE	
INTERPRETACIÓ	NIVELL DE REOMPLIMENT		
CRONOLOGIA	SEGLE XX		
OBSERVACIONS	ESTRAT QUE NO HA ESTAT FINALITZAT. ÚNICAMENT S'HA ASSOLIT LA COTA NECESSÀRIA PER L'OBRA		

JACIMENT	TRAFALGAR, 53-55	UE	04
MUNICIPI	BARCELONA	TIPUS	POSITIU
NÚM. INTERVENCIÓ	038/06	ÀMBIT/SECTOR	CALA 1
CAMPANYA	2006	FET/ESTRUCTURA	
DEFINICÓ	CANALITZACIÓ		
DESCRIPCIÓ	TUB DE 0,13M. DE DIÀMETRE		
COMPOSICIÓ			
GEOLÒGICA:			
ORGÀNICA:			
ARTIFICIAL:	COURE		
TEXTURA/CONSISTÈNCIA	MOLT DUR	COLOR:	NEGRE
TIPUS D'ESTRUCTURA			
MATERIALS			
COTA SUP.	10,38	COTA INF.	10,27
RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES			
COBREIX		COBERT PER	03
FARCEIX		FARCIT PER	
TALLA		TALLAT PER	
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA	
IGUAL A		COMPARABLE	
INTERPRETACIÓ	CANALITZACIÓ D'AIGUA		
CRONOLOGIA	SEGLE XX		
OBSERVACIONS			

JACIMENT	TRAFALGAR, 53-55	UE	05
MUNICIPI	BARCELONA	TIPUS	POSITIU
NÚM. INTERVENCIÓ	038/06	ÀMBIT/SECTOR	CALA 2
CAMPANYA	2006	FET/ESTRUCTURA	
DEFINICÓ	CANALITZACIÓ		
DESCRIPCIÓ	TUB DE 0,14m. DE DIÀMETRE		
COMPOSICIÓ			
GEOLÒGICA:			
ORGÀNICA:			
ARTIFICIAL:	COURE		
TEXTURA/CONSISTÈNCIA	MOLT DUR	COLOR:	NEGRE
TIPUS D'ESTRUCTURA			
MATERIALS			
COTA SUP.	10,23	COTA INF.	10,13
RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES			
COBREIX		COBERT PER	03
FARCEIX		FARCIT PER	
TALLA		TALLAT PER	
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA	
IGUAL A		COMPARABLE	
INTERPRETACIÓ	CANALITZACIÓ D'AIGUA		
CRONOLOGIA	SEGLE XX		
OBSERVACIONS			

JACIMENT	TRAFALGAR, 53-55	UE	06
MUNICIPI	BARCELONA	TIPUS	POSITIU
NÚM. INTERVENCIÓ	038/06	ÀMBIT/SECTOR	CALA 2
CAMPANYA	2006	FET/ESTRUCTURA	
DEFINICÓ	CANALITZACIÓ		
DESCRIPCIÓ	TUB DE 0,15m. DE DIÀMETRE		
COMPOSICIÓ			
GEOLÒGICA:			
ORGÀNICA:			
ARTIFICIAL:	COURE		
TEXTURA/CONSISTÈNCIA	MOLT DUR	COLOR:	NEGRE
TIPUS D'ESTRUCTURA			
MATERIALS			
COTA SUP.	10,37	COTA INF.	10,23
RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES			
COBREIX		COBERT PER	03
FARCEIX		FARCIT PER	
TALLA		TALLAT PER	
S'ADOSSA		SE LI ADOSSA	
IGUAL A		COMPARABLE	
INTERPRETACIÓ	CANALITZACIÓ D'AIGUA		
CRONOLOGIA	SEGLE XX		
OBSERVACIONS			

ANNEX 3: PLANIMETRIA

MAPA 1: SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

ESCALA 1/50.000

ANNEXOS

